

parts. En la primera, es parlava del poder de Catalunya i de les seves relacions amb el Govern de l'Estat. En la segona, es descrivien les bases del poder regional i es fixava el català com a llengua oficial del país. També s'establí una divisió territorial en comarques i la necessitat de crear unes corts pròpies, independents de Madrid. També es concretava que la participació dels catalans a l'exèrcit fos voluntària o amb contribucions econòmiques, que s'encunyés una moneda pròpia i que s'instaurés la plena sobirania del govern interior sobre la divisió dels poders. Aquella tarda només es va discutir la primera base. Al vespre es va celebrar una recepció oficial de tots els delegats per part de la junta de la Lliga Regional al seu local social, situat al carrer del Joc de la Pilota, número 7 (casa Coll).

Dissabte al matí, els assembleïstes van fer una excursió en carruatge al monestir de Sant Benet de Bages mentre arribaven més delegats en el tren de les onze del matí. A les cinc de la tarda va començar la segona sessió amb cinquanta-sis delegats i es va allargar fins a dos quarts de nou del vespre. S'hi van discutir quinze bases del projecte. Una mica més tard, al local social del carrer del Joc de la Pilota, es va celebrar una vetllada literària a càrrec de Pere Muntanyola Carner, Josep Franquesa Gomis, Joaquim Riera Bertran, Antoni Sunyol Pla, Joaquim Cabot Rovira, Pau Sans Guitart, Narcís Verdager Callís i altres delegats de diferents comarques. També hi va participar el jove manresà Lluís Espinalt Padró, director del *Setmanari Català*, publicista que va pronunciar un discurs en nom dels organitzadors de l'Assemblea.

Segons el diari *El Vigia Manresano*:

Como estaba anunciado, el sábado por la noche celebróse en el espacioso local de la Lliga Regional una solemne velada literaria en obsequio a los señores delegados [...]. El salón llenóse completamente, figurando entre la escogida concurrencia distinguidas damas y bellas señoritas de la sociedad manresana.

Diumenge dia 27 hi va haver la sessió amb un nombre més gran de delegats: setanta-sis. El fet que fos diumenge va permetre que en vinguessin més, tal com recollia *El Vigia Manresano*: «Para asistir a ella llegaron en el primer tren de dicho día unos veinte delegados a quienes sus ocupaciones no permitieron asistir a las dos anteriores.»

Es van discutir les bases setze, disset i divuit del projecte i després es va passar a la votació final i a la proclamació de les bases. Van ser aprovades de forma unànime o per aclamació la majoria de les bases, excepte la quinze —que feia referència a l'ensenyança pública—, que ho va ser per majoria, i la segona —sobre la monarquia—, que va ser rebutjada. Com a conseqüència d'aquesta supressió, el text definitiu de les Bases de Manresa va quedar format per disset articles,

en comptes dels divuit que tenia el text primitiu. Posteriorment, varen intervenir diferents oradors i va tancar l'Assemblea el president, Lluís Domènech i Montaner, que va pronunciar el discurs de cloenda. La sessió final va durar fins a les dues de la tarda.

A continuació, la majoria de delegats va assistir al dinar de cloenda servit per la Fonda del Centro i que fou un dinar «tot a la catalana». Segons *La Vanguardia*, hi van assistir cent dotze persones; per al *Setmanari Català*, eren cent vint; *La Veu de Catalunya* parla de cent quinze, i *El Vigia Manresano* s'enfila fins als cent cinquanta. En acabar el banquet, es va brindar per l'assemblea que s'havia fet i pel triomf dels ideals exposats.

El novellista Josep Pin i Soler a *Vint hores d'estada a Manresa*, va escriure:

I després de les emocions artístiques, espirituals, patriòtiques, de la jornada, vingué l'esplai d'un dinar amb companys que d'ara ençà són ja nostres amics i, terminat lo dinar i apagat lo soroll dels gots que trincaven a la prosperitat de Catalunya, prenguérem lo camí de la tornada dient a l'estrènyer tantes mans amigues: «A reveure! Visca Manresa! Visca Catalunya!».

Un cop acabat el dinar, es va acompanyar els delegats a l'estació del tren i van marxar cap als diferents punts del país.

El text del document, que és el primer projecte de constitució regional de Catalunya, es coneix amb el nom de Bases de Manresa. L'Assemblea va qualificar l'acte d'històric i transcendent, mentre que els sectors més progressistes van dir que les Bases eren tímides i tradicionals.

L'impacte de l'Assemblea a la ciutat va ser més aviat escàs, pel fet que la major part de la població eren treballadors de les fàbriques tèxtils, més preocupats per la conflictivitat social del moment que per la doctrina política dels participants a l'Assemblea.

A llarg termini, el ressò i la influència de les Bases va ser molt més gran, sobretot perquè van ser immediatament interpretades com el paradigma d'un incipient separatisme català per part dels sectors espanyols més centralistes i han esdevingut un referent inexcusable de l'articulació del catalanisme polític al llarg del segle xx.

ELS MANRESANS DE LES BASES

FRANCESC COMAS CLOSAS

En la primera assemblea de la Unió Catalanista que es va celebrar a la nostra ciutat, alguns manresans van participar activament en la preparació i desenvolupament de les sessions. Així, el 1890, quan es va començar a celebrar reunions preparatòries per agrupar en

una mena de federació tots els grups i centres catalanistes del país, ja trobem la primera presència de manresans que estaven agrupats en una entitat catalanista coneguda amb el nom de Lliga Regional.

El 22 de febrer de 1891, el manresà Marià Vallès va assistir com a representant de la ciutat a la reunió convocada a Barcelona per la Unió Catalanista —federació que aglutinava les diverses entitats catalanistes—, en què es va aprovar celebrar la primera sessió general de delegats a la ciutat de Manresa els dies 29 i 30 de juny de 1891. Aquesta assemblea no es va celebrar i va caldre esperar un any perquè es dugués a terme.

I per què es va escollir la nostra ciutat per fer la primera trobada catalanista? Probablement per la suma de diferents factors. D'una banda, pel seu prestigi dins dels cercles catalanistes, per exemple per la fundació de la Lliga Regional el 1890 o l'edició del *Setmanari Català* el mateix any, o pel mite de Manresa com a ciutat alliberadora («la Covadonga catalana», li deien)... Tot això devia abonar la idea de celebrar la trobada en una ciutat important com Manresa, que era la quarta del país, però no capital de província.

Un altre factor era la centralitat de Manresa dins del territori, fet que li conferia un paper nodal, i d'altra banda no podem oblidar que el tren, des de 1859, permetia arribar a Manresa amb una certa rapidesa des de molts indrets del país.

En una reunió celebrada a Barcelona el dia 17 de març de 1892 es va acordar que, deu dies després, se celebraria a la nostra ciutat l'assemblea de la Unió Catalanista. En aquesta reunió de representants de tot el territori català hi van assistir Marià Vallès, Oleguer Miró i Francesc Moragas com a representants de l'entitat manresana al Consell de la Unió Catalanista.

La Lliga Regional manresana, al carrer del Joc de la Pilota, presidida pel fabricant vetaire Andreu Pons, va nomenar una comissió organitzadora, formada per alguns industrials, metges, notaris i procuradors, entre d'altres. Aquesta comissió la constituïen un grup de socis, com ara el notari Tadeu Gassol, el regidor Pere Carol, el metge Oleguer Miró, l'escriptor Lluís Espinalt, els fabricants Josep i Ignasi Lluvià, els procuradors Josep Coll i Barrera i Josep Carbonell, Antoni Serra, Rupert Balderraín, Francesc Capella i Ramon Carreras. Actuava de secretari el jove Lluís Espinalt Padró, que va ser la persona que va portar el pes de l'organització.

Els membres de la comissió van demanar poder fer les sessions de l'Assemblea a la Sala Capitular de la Casa de la Ciutat. Lluís Domènech i Montaner i Enric Prat de la Riba, president i secretari de l'Assemblea, respectivament, van dirigir un escrit a l'alcalde de Manresa, Pere Arderiu. Però aquells dies actuava d'alcalde accidental el procurador Josep Coll i Barrera, que era a la vegada soci de la Lliga.

En la sessió ordinària del 23 de març es va aprovar la cessió de l'espai a la Unió Catalanista, si bé un regi-

dor va argumentar que aquest fet crearia un precedent per a altres formacions polítiques. Després de diferents intervencions d'altres regidors es va aprovar la cessió del Saló de Sessions a la Unió Catalanista per celebrar la seva assemblea els dies 25, 26 i 27 de març d'aquell any. Feia set anys que, durant el mandat de l'alcalde Manuel Oms i de Prat, la sala havia estat remodelada. Van participar-hi, com a delegats de Manresa, Oleguer Miró, Marià Vallès i Francesc Moragas.

El metge Oleguer Miró Borràs (1849-1926) era un prohoms de la ciutat. Li va tocar presidir la primera part de la segona sessió de treball, en la qual es van discutir la base segona, sobre el poder monàrquic, que va ser rebutjada, i la base tercera, que tractava del contingut doctrinal de la projectada constitució catalana i que va ser defensada en un abrandat discurs per Àngel Guimerà. Oleguer Miró era un erudit local, escriptor i divulgador, que va participar activament en la major part de les iniciatives culturals de la Manresa de final del segle XIX i principi del XX. Va ser un dels fundadors, l'any 1905, del Centre Excursionista de la Comarca de Bages, del qual fou dues vegades president, bibliotecari i director del butlletí, a més de soci i president de la Lliga Regional de Manresa, entre d'altres. També va fundar la societat del Casino i el Museu Municipal.

Un altre delegat manresà va ser Marià Vallès i Vallès (1862-1919), advocat, poeta, fill de procurador, propietari i hisendat local. Delegat de la Lliga Regional de Manresa, va assistir a la reunió de 1891 en què es va decidir que l'Assemblea de la Unió Catalanista es faria a la nostra ciutat. En aquesta reunió, Marià Vallès va presentar una proposta, que va ser aprovada, que s'augmentés la representació de delegats per a les ciutats de més de deu mil habitants, amb l'objectiu d'aconseguir una major representació comarcal en les assemblees. A la reunió del 17 de març a Barcelona, en què es van ratificar les dates de celebració de l'Assemblea, no hi va poder assistir, perquè aquell mateix dia naixia el seu primer fill. Un any més tard, va ser nomenat arxiver de la Diputació de Barcelona i es va retirar de la política.

Va actuar durant l'Assemblea de secretari local Lluís Espinalt i Padró (1871-1895), de vint-i-un anys, secretari de la Lliga Regional manresana i director del *Setmanari Català*, publicació que va aparèixer el maig de 1890 i que era el portaveu de la Lliga, i que va dirigir fins a la mort. Precisament durant l'Assemblea, el *Setmanari Català*, a més de fer la crònica dels diferents actes d'aquell cap de setmana, va treure un número especial el dia 24 que es va entregar a tots els assistents. Lluís Espinalt, que va morir al cap de tres anys, també va pronunciar un discurs de benvinguda en la vetllada literària que es va fer el dissabte al vespre als locals de la Lliga Regional de Manresa adreçada a tots els participants a l'Assemblea.

El tercer representant de Manresa a l'Assemblea de les Bases no era manresà, sinó barceloní. Francesc Moragas Barret (1868-1935), advocat, economista, amic i cunyat de Marià Vallès (casat amb la germana de Francesc), va ser el fundador i primer director de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis creada l'any 1904.

Va ser present en les primeres reunions que es feren a Barcelona des de 1890 per preparar l'Assemblea en nom de la Lliga de Manresa i va participar tant en la reunió de Junta del 17 de març de 1892, en què es va decidir la data de celebració de l'Assemblea, com en l'organització i la participació de les jornades.

Va crear nombroses institucions benèfiques, com els Homenatges a la Vellesa, l'Institut de la Dona que Treballa, l'Empar de Santa Llúcia per a gent cega, l'Obra de les Colònies Infantils i Socials Obreres, la Clínica Maternal i l'Institut de Serveis Socials, entre altres.

Un altre delegat relacionat amb Manresa era Joan Margenat Salvany, amo de la masia Oller del Mas. Ell va assistir-hi com a delegat pel poble de Sarrià. A més del mas, posseïa un terreny de secà al Malbalç i una casa al carrer de Vallfonollosa. La masia Oller del Mas era la propietat rústica més gran de Manresa i tenia unes quaranta-dues hectàrees, prop de la meitat de les quals eren de vinya.

LA PERVIVÈNCIA DE LES BASES A LA CIUTAT (LES EMPREMES DE LES BASES A MANRESA)

FRANCESC COMAS CLOSAS

Qualsevol col·lectivitat té necessitat de símbols i referents que li serveixin de suport al discurs que vol transmetre. La nació catalana, com qualsevol altra, també ha tingut aquesta necessitat al llarg de la història. Per això, les Bases de Manresa s'han convertit des de 1892, amb més o menys intensitat, en una referència ineludible del naixement del catalanisme polític i en una icona nacional. Per als uns van ser i són un símbol, i per a altres postures ideològiques són un contrasímbol, però no deixen de tenir un significat. A la nostra ciutat, i des del 1892, trobem diferents elements materials i immaterials que ens recorden aquest fet històric.

Al cap d'uns anys de la seva aprovació, es va decidir aixecar un monument públic que servís per recordar el fet i es va parlar d'instal·lar-lo —fins i tot— a la plaça de Sant Domènec. El 1918, l'Ajuntament va aprovar la col·locació d'una placa en un lloc preferent del Saló de Sessions, però van passar els anys i no s'hi va instal·lar, tot i que va estar a punt de posar-s'hi per la Festa Major de 1920.

Amb l'arribada de la República i la restauració de la Generalitat, el projecte es va recuperar i al cap de tres setmanes, el 6 de maig de 1931, sota la presidència de

l'alcalde republicà Joan Selves i Carner, es va arribar a l'acord de col·locar al Saló de Sessions una placa commemorativa de l'aprovació de les Bases de la Unió Catalana. La làpida va ser projectada pel delineant municipal Josep Blasi i realitzada per l'escultor Joan Pueyo i el marbrista local Andreu Prunés. El text va ser el mateix que ja havia escrit l'historiador Joaquim Sarret i Arbós l'any vint:

Constituïda la primera Assemblea de la Unió Catalana en aquesta Sala Consistorial de Manresa, els dies 25, 26 i 27 de març de 1892 es discutiren i foren aprovades les Bases per a la Constitució Regional Catalana. Per acord unànime de l'Excm. Ajuntament i en memòria eterna ha estat posada aquesta làpida el dia 7 de juny de 1931.

L'acte d'inauguració de la placa es va fer el diumenge 7 de juny del mateix any i va gaudir de la presència del president de la Generalitat, Francesc Macià. Aquell dia es van celebrar diferents actes per recordar les Bases, com una passejada de la bandera de la Unió Catalana pels carrers de la ciutat, un acte acadèmic al teatre Kursaal sobre l'Assemblea de 1892 i el descobriment de la placa commemorativa a l'Ajuntament.

El dia 26 de gener de 1939, dos dies després de l'entrada de les tropes franquistes a la ciutat, la placa va ser retirada i guardada en un magatzem del Museu Comarcal, però l'any 1979, amb la instauració de la democràcia, es va tornar a col·locar d'una manera solemne al Saló de Sessions de l'Ajuntament de Manresa.

Quan, l'any 1992, se'n va commemorar el centenari, se celebraren diferents actes institucionals, acadèmics i populars i es va instal·lar una nova placa a l'entrada del Saló de Sessions que, amb la signatura de setze entitats culturals nacionals, diu:

En aquesta sala consistorial en la qual fa cent anys foren proclamades les Bases per a la Constitució Regional Catalana el dia 20 de juny de 1992 es proclamaren les Bases per al futur nacional de Catalunya redactades per la Comissió Gestora de la commemoració del centenari de les Bases de Manresa formada per les entitats [...].

A més d'elements materials, la ciutat també recorda de distintes maneres fets i persones relacionats amb aquesta efemèride.

L'any 1931, quan Macià va descobrir la placa, també es va posar el nom «avinguda de les Bases de Manresa» al carrer conegut com a «carrer de la Muralla del Carme». No cal dir que aquest nom va ser canviat l'any 1939 d'acord amb la ideologia dels vencedors per «avenida del Caudillo».

El 1979, una de les principals avingudes del sector nord de la ciutat que portava el nom carregat de contingut ideològic «avenida de la Cruzada Española» va